

Індивідуальне завдання

на тему:
«Використання історичних джерел на уроках історії»

Підготувала

студентка гр. І-42

Купер Ю. Д.

Клас: 5

Тема уроку: Яким було українське село у XVIII ст. ?

Мета уроку:

Загальноосвітня мета: з'ясувати особливості життя мешканців села у XVIII ст.

Розвивальна мета: розвивати вміння аналізувати документи, навчити учнів використовувати репродукції картин як джерело знань з історії.

Виховна мета: виховувати інтерес до вивчення історії.

План

1. Джерела знань про українське село
2. Селянські житла та їжа.
3. Одяг

(Мотиваційний момент). Роздивіться фотографію. Розкажіть про опорядження сільської хати. Що відрізняє її від сучасного помешкання, а чим вона подібна до нього? Чому нині хатнє начиння здебільшого втратило традиційні національні риси?

Парубок та дівчина за столом у сільській хаті. 1903 р.

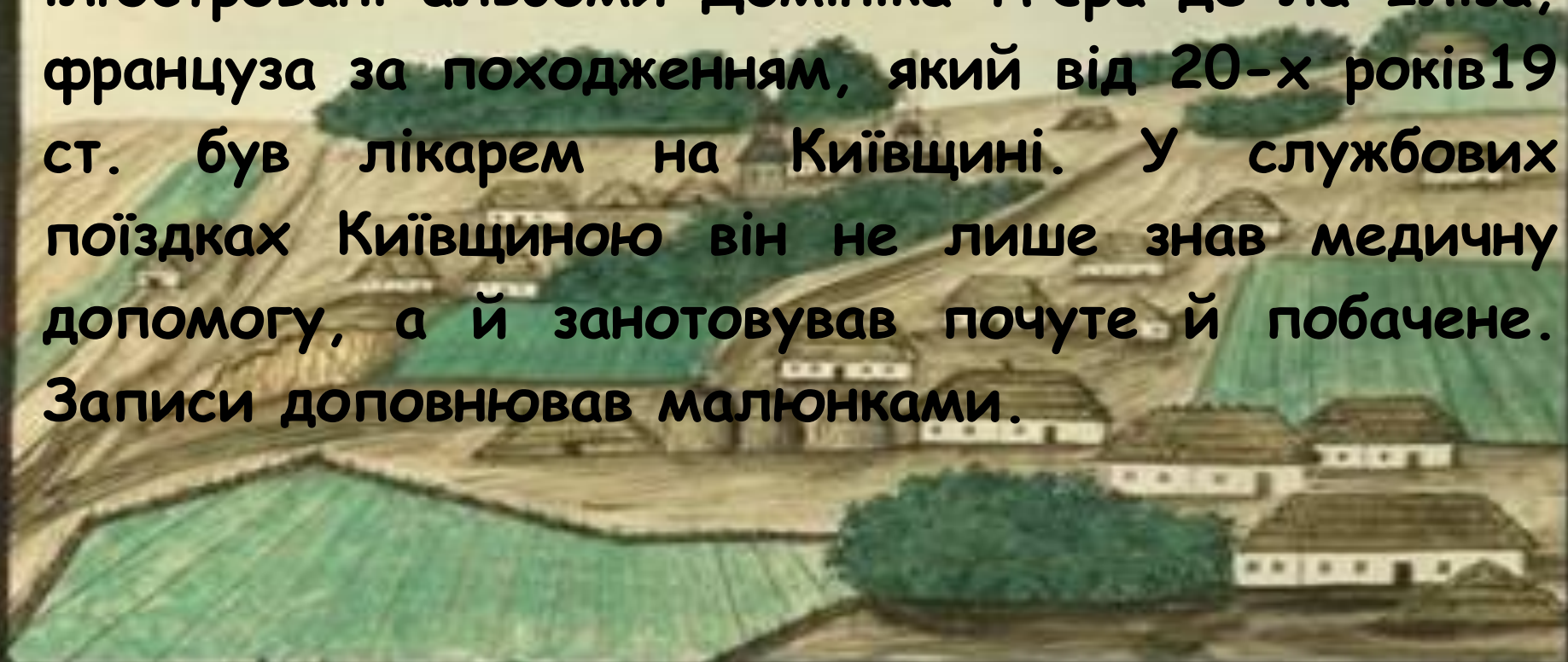

Селянська родина. Картина Т. Шевченка

Про те, яким був побут українських селян, якими клопотами вони переймалися, якими були звичаї українського села, довідуємося з творів І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, М. Гоголя. У другій половині 19 - на початку 20 ст. картини селянського побуту майстерно змальовували Панас Мирний та Іван Нечуй-Левицький, з творами яких познайомитися на уроках української літератури.

Цінним історичним джерелом є рукописні ілюстровані альбоми Домініка П'єра де ла Фліза, француза за походженням, який від 20-х років 19 ст. був лікарем на Київщині. У службових поїздках Київщиною він не лише знав медичну допомогу, а й занотовував почуте й побачене. Записи доповнював малюнками.

С. Большая Снитинка.

Прочитайте документ. Підготуйте вибірковий переказ тексту: 1) як ззовні виглядали селянські хати; 2) яким було їхнє внутрішнє опорядження; 3) як харчувалися селяни. Доповніть розповідь малюнками.

«Селянські житла (на Київщині) скрізь збудовані з дерева, вони, як правило, теплі взимку. Їх зовнішнє й внутрішнє планування всюди майже однакове... Майже всі хати вкриті соломною. Загалом у селах будинки невеликі, у них рідко буває більше однієї кімнати, перед якою є сіни, з другого боку від сіней роблять комору без вікон. У кімнаті завжди є піч. Хати заможніших селян часом просторіші, кімнати не такі тісні, у них більше порядку й чистоти, досить часто вони побілені всередині і ззовні.

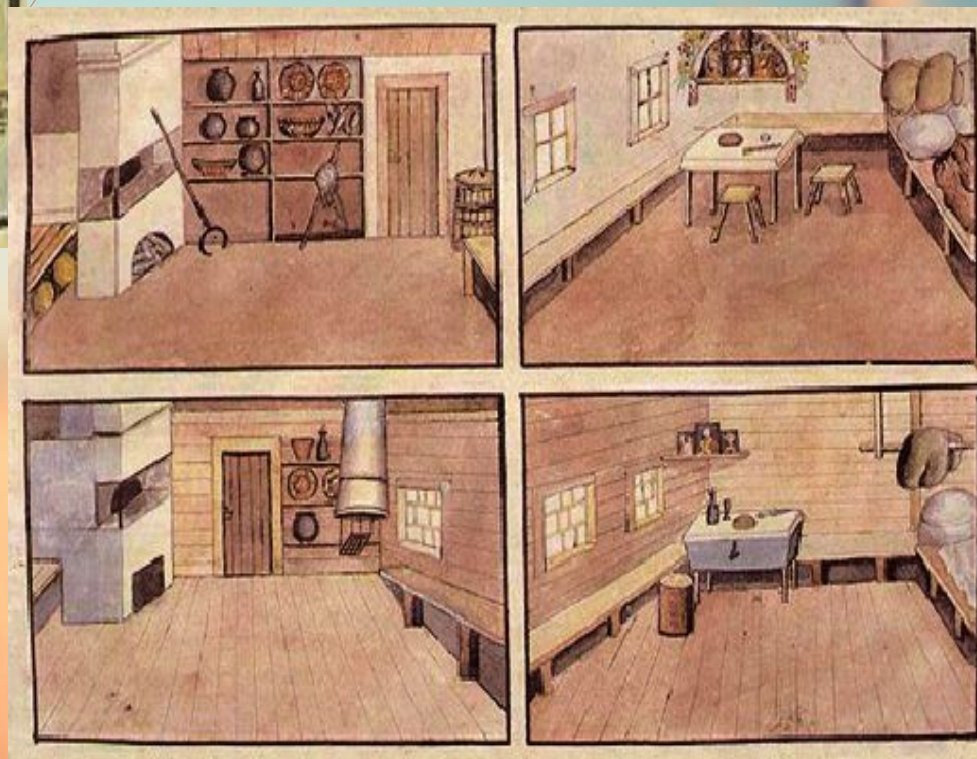
Внутрішнє впорядкування кожної хати майже скрізь однакове. В усіх помешканнях завжди можна бачити в кутку кімнати напроти дверей грубо намальовані образи святих у більшій чи меншій кількості, прикрашені натуральними висушеними квітами та білими рушниками, вишитими червоними узорами. У їхніх помешканнях зовсім немає меблів, хіба що іноді шафа і декілька простих стільців. Їжа селян майже однакова як улітку, так і взимку. Вони харчуються такими стравами: хліб житній, гречаний або ячмінний, зрідка пшеничний, за винятком свят та місцевостей, де пшениця родить.

Борщ готують із салом або зі свининою, капустою, буряками, щавлем влітку та з іншими овочами. Зрідка селяни їдять яловичину, частіше свинину, баранину або птицю, але лише на свято або в неділю. Взагалі вони споживають багато картоплі, яку вирощують всюди, особливо на піщаних ґрунтах, а також ячмінну, гречану, пшоняну кашу та галушки, які готують з житнього, пшеничного або іншого борошна, яєць, молока й сиру. Горіхи, бобові, кукурудза, часник, цибуля, свіжі або солоні огірки також належать до їхнього раціону. Для їжі вони користуються простим мальованим глиняним посудом. Ложки, якими вони користуються, виточені з дерева, відполіровані, вкриті лаком і також складені рядочком у шафі. Виделки їм майже невідомі.»

*Зразки селянських жител. З
книжки де ла Фліза*

*Внутрішнє планування селянської
хати. З книжки де ла Фліза*

Роздивіться картини українських художників, на яких зображено буденні сцени із життя українського села наприкінці 18 - на початку 19 ст., дайте відповіді на запитання.

Кріпаків міняють на собак. Картина І. Їжакевича.

Великодня утрень. Картина М. Пимоненка.

Які обставини життя українських селян засвідчують картини? Доберіть 5-7 прикметників, доречних у розповіді про українське село в зазначений період. Обґрунтуйте доречність кожного дібраного слова.

Прочитайте документ.

Де ла Фліз описує одяг українських селян: «Всі вони одягають свитки, вони пошиті із грубого сукна, виготовленого ними самими з вовни власних овець. Свитки досить добре захищають від дощу, вони широкі, звичайно довгі. Взимку вони одягають під цю свиту кожух з овчини, необхідний у цьому кліматі; у ньому можна переходити люті холоди. Оскільки кожухи й свитки не мають ґудзиків, то їх стягують поясом. Селяни майже всі носять чоботи, рідко і лише вперіод польових робіт вони взувають сандалі, які називаються личаками або постололами...»

1. В. Тропінін. Дівчина з Поділля.

2. М. Рачков. Українець.

«...Жінки й дівчата звичайно носять довгі свитки. Спідниці та фартухи шують з барвистого, у великі квіти полотна або з блакитної чи червоної матерії, яку селяни виготовляють фарбують самі. На околицях Києва жінки та дівчата носять сорочки з тонкого полотна з довгими й широкими рукавами, прикрашені майстерно вишитими червоними узорами. Чоботи жінки і дівчата носять майже завжди, особливо у святкові дні. Головний убір жінок дуже різний. Дівчата, як і жінки, носять на шиї багато разків намиста, найбагатші мають червоне коралове намисто».

Селяни Київщини на малюнках де ла Фліза.

Прочитайте опис дівочого вбрання з повісті Г. Квітки-Основ'яненка «Маруся». Порівняйте з описом де ла Фліза. Який текст багатший на деталі? Як це можна пояснити?

«...Та що ж то за дівка була! Висока, прямесенька, як стрілочка, чорнявенька, очиці як тернові ягідки, бровоньки як на шнурочку... Коси у неї як смоль чорнії та довгі-довгі, аж за коліно; у празник або хоч і в недільку так гарно їх повбира, дрібушки за дрібушку та все сама собі запліта; та як покладе їх на голову, поверх скиндячок вінком, та завітча квітками, кінці у ленти аж геть пороспуска; усі груди так і обнизані добрим намистом з червонцями, так що разків двадцять буде; на шиї на чорній бархатці, широкій, так що пальця, мабуть, у два, золотий дукач і у кільці зверху камінець, червоненький... так і сяє!»

На основі тексту та ілюстрацій складіть перелік речей, що складали традиційне українське жіноче та чоловіче вбрання.

Закріплення та систематизація вивченого матеріалу

Вправа «Незакінчені речення»

Закінчіть речення.

- 1. Сьогодні для мене було важливим...**
- 2. Сьогодні я дізнався...**
- 3. Мені хотілося б надалі дізнатися...**